C. G. WRANGEL - DEN NORSKE HEST

C. G. Wrangel

DEN NORSKE HEST.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG.

DEN NORSKE HEST.

AF

C. G. WRANGEL.

KJØBENHAVN.
GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).
FR. BAGGES BOGTRYKKERI.
1888.

SÆRTRYK AF «HAANDBOG FOR HESTEVENNER».

Skjøndt den norske Hest har mange og gode Venner i Danmark og Sverig, er den norske Hestekultur dog et temmelig fremmed Omraade for vore Hippologer. Man roser eller overseer «Norbaggen», men har sjelden noget klart Begreb om, hvorvidt man mener Fjord- eller Dølehesten, d. v. s. Vestlands- eller Østlandshesten. Udlandets Begreber om Norges Hesteracer ere endnu mere dunkle. Jeg har dog i England og paa Kontinentet truffet enkelte bereiste og belæste Hestevenner, som troede at vide, at der i Norge findes en isabellafarvet Ponyrace, med sort Man og Hale og Aal langs Ryggen, som kaldes «Skyds»! Ja, i Wien kan man daglig see et Par veritable Fjordheste, som tilhøre Erkehertug Wilhelm, men Erkehertugens Staldmester vil forunderlig nok gjøre sin Ed paa, at disse Ponyer ere indkjøbte i Skotland. Videnskaben har ogsaa hidtil saa godt som fuldstændig ignoreret de

Bidrag, som Norge kunde give til Racelæren, saa at Udlandets hippologiske Haandbøger kun indeholde nogle faa Linier om Norges Hesteracer, og i disse Linier findes der omtrent ligesaa mange Urigtigheder som Ord. Jeg anseer det derfor for en taknemmelig Opgave ved Hjælp af de bedste Kilder at give Læseren en kortfattet men paalidelig Beskrivelse af den norske Hestekulturs nuværende Standpunkt.*)

Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Vestlands- eller Fjordhesten er Norges ældste, sandsynligvis af de første Beboere indførte Hest. Fra et hippologisk Synspunkt har denne Hesterace for saa vidt større Interesse, som der paa Grund af de ejendommelige Naturforhold og den ringe Samfærdsel, der finder Sted mellem de Steder, hvor den har hjemme og det øvrige Norge, har bevaret sit oprindelige Præg uforandret. Fjordhesten kan altsaa betragtes som en af de faa ublandede, primitive Racer. Man maa nuomstunder afvige betydeligt fra de store Samfærdselsaarer for at faae saadanne Typer at see. Nærmere end paa Island og i de norske Fjorddistrikter findes de ikke.

---

*) Norge har omtrent 150,000 Heste. Efter de officielle Beretninger skulde der i Aaret 1883 være indført 295 Heste og kun udført — 92! Det virkelige Forhold er dog vistnok det, at Norge aarlig sender 4—5000 Heste over Grændsen.

Forf. Anm.

Ifølge den udmærkede Statsagronom S. J. Stenersens interessante Artikel «*Vestlandshesten*» i «*Norsk Idrætsblad*» for den 25. September 1885 findes Vestlandshesten i sin mest primitive (oprindelige) Skikkelse i Søndfjordsdistrikterne. Den naaer der sjeldent mere end 133 Ctms. Højde, og er spinkel baade af Muskulatur og Beenbygning. Brystkassen er som oftest temmelig flad, Krydset kort, afskydende og spidst, Hoftevinklen derfor meget aaben, Krydsets og Benets Muskulatur lidet fyldig, men dog temmelig markeret, Haseleddet meget kroget, Skulderen kort og stiv, Underarmen derimod lang, Piben tynd men tør baade paa For- og Bagbeen og Senerne fritliggende og spændige. Ryggen er kort og smal. Paa Grund af for tidlig Anvendelse til Arbeide seer man ofte den karperyggede Form med indknebet Kryds. Manken er lav, Halsen lavt ansat, kort og bred med kort og stiv Forbindelse mellem Hals og Hoved. Hovedet er ofte uforholdsmæssig stort, men altid tørt, Panden bred og flad, Øienbenene fremstaaende, Øjnene store, smukke og med et mildt Udtryk, Næseborene og Næseryggen store. Det iøvrigt smukke Hoved misklædes af langt fra hinanden siddende korte og simple Øren og af svag Haarvæxt i Pandelokken. Halen er ofte tynd, hvad der dog maaske har sin Grund i Mangel paa Renlighed og deraf fremkaldt Kløe, Løddet er rødgult med sort Aal, Man og Hale.

Man skulde efter denne Beskrivelse ikke tiltro den lille Fjordhest stor Brugbarhed i nogen Retning. Navnlig synes den flade Brystkasse efter Statsagronom Stenersens Mening at tyde paa ringe Udholdenhed og den svage muskelfattige Bagpart at vidne om Mangel paa Kraft. Af Extremiteternes Vinkelstilling (den aabne Skulder- og Hoftevinkel) skulde man heller ikke slutte, at Fjordhesten kan udvikle nogen stor Hurtighed. Det gamle Ord, at man ikke skal «skue Hunden paa Haarene og Fanten paa Fillerne» gjælder dog ogsaa her, thi enhver, som har reist med «Skyds» i Norge, vil vistnok med en Blanding af Forbauselse og Beundring have lagt Mærke til denne uanseelige Hestearts ligefrem forbausende Seighed, Udholdenhed og Energi, dens i Forhold til Størrelsen og Legemsbygningen overraskende Træk- og Bæreevne, dens hurtige og lette Trav og dens over al Roes hævede Temperament.

Foruden den her beskrevne primitive Type, hvis egentlige Hjemstavn, som allerede omtalt, er Søndfjordsdistrikterne, forekommer der i Søndmøre, Nordfjord, Vosse- og Kvindherred, en ædlere Udgave af samme Type. Denne forædlede Vestlandshest udmærker sig ved større Høide og Dybde, passende Brede, bredere og muskuløsere Kryds og Laar, heldigere Vinkelforhold i Skelettet og overhovedet mere harmoniske Former. Statsagronom Stenersen opgiver dens Høide til 144 Ctm., maalt fra Manken. Det er dog ikke ualmindeligt,

at Hingste maale indtil 149—151 Ctm. Hingsten *Sleipner* maaler endogsaa 153 Ctm. Det synes imidlertid, som om Vestlandshesten ialmindelighed er høibenet, naar den maaler over 149 Ctm. Dette har man navnlig iagttaget hos Sleipners Afkom, og denne Størrelse synes altsaa at være unaturlig for Racen.

Den forædlede Vestlandshest er ikke opstaaet ved Forædlingskrydsning. Dens høiere Avls- og Brugsværdi er en Følge at et omhyggeligere Valg af Avlsdyr, en almindeligere Benyttelse af Statshingstene, en fornuftigere Opfødning, en voxende Tilbøielighed for Travsport og de aarlige Hesteudstillingers nyttige Indflydelse. Bevarelsen af den rene, ublandede Vestlandshest er derfor ogsaa Hovedprincipet for al «vestenfjelds» Hesteavl. Dette Princip gjennemføres saaledes, at kun Heste af reen Race præmieres ved Udstillingerne, og at Hingste af denne Type blive udstationerede i Bygderne. Fig. 1 fremstiller den populaire Hingst *Rosendalsborken*, som ansees for at være en sand Type paa den forædlede Vestlandshest. Rosendalsborken, der eies af den af Hestekulturen i Kvindherred høit fortjente Stamhuusbesidder Hoff-Rosenkrone, sendtes 20 Aar gammel til den sidste internationale Landbrugsudstilling i Hamborg, hvor den vakte almindelig Opmærksomhed ved sine energiske Bevægelser og sit livlige Temperament.*).

---

*) Gjennemsnitsprisen for de større og bedre Fjordheste er 250—

Vestlandshestens Feil, afrundet, kort, afskydende og spidst Kryds, spinkel Beenbygning, krogede Haser, Kohasethed, kort og steil Skulder, indknebne Albuer, bagud stillede Forbeen og klodset Hoved med vidt adskilte Øren, haaber man at kunne fjerne ved forbedret Pleie. Man anseer nemlig de fleste af disse Feil for Følger af daarlig Opfødning, og dette er uden Tvivl rigtigt. Da de paapegede Feil imidlertid i Løbet af Aarhundreder have slaaet dybe Rødder, og lidt efter lidt ere blevne Raceegenskaber, vil det dog kræve et meget konsekvent Samarbeide og en utrættelig Taalmodighed, at udviske Sporene af, hvad tidligere Slægter have forbrudt.

Af stor Betydning for Norges Hesteproduktion er ogsaa Østlandshesten. Dens fornemste Repræsentant er *Dølehesten*, der opdrættes i Gudbrandsdalen og ogsaa i Sverrig kan glæde sig ved varm Symphati (see Fig. 2).

De gunstigere Naturforhold og den bedre Pleie i de bedste Hesteavlsdistrikter, Gudbrandsdalen og Egnen om Mjøsen, have væsentligst bidraget til at skabe den

---

300 Kr. for de smaa Søndfjordsheste og for Heste af ringere Kvalitet 80—100 Kr., for udsøgte Avlsdyr 450—600 Kr. Faste Markeder finde kun Sted paa Veblungsnæs i Romsdalen og i Lærdal. Den største Omsætning skeer ved omreisende Opkjøbere. *Forf. Anm.*

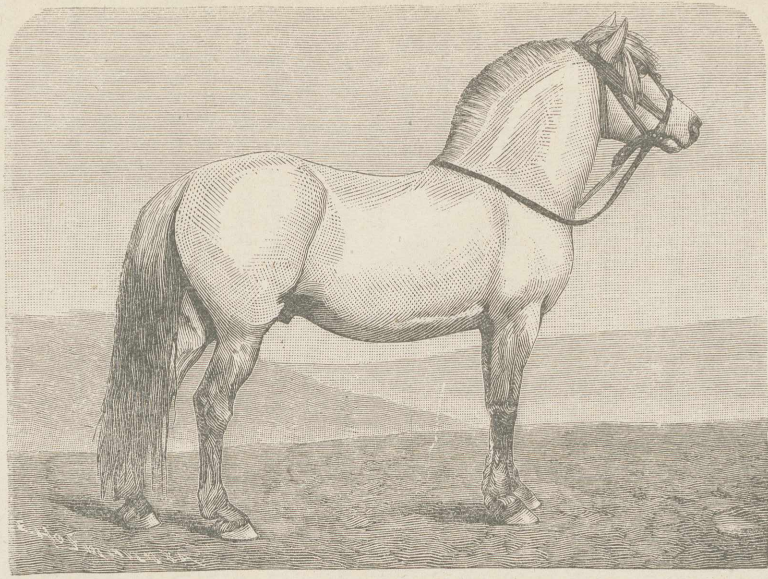

Fig. 1.

saakaldte Gudbrandsdalske Race. Et «ur-reent» Naturprodukt er den dog ikke. Racen er allerede i gamle Dage bleven indgaaende krydset med fremmede Hesteslags. Den bekjendte hippologiske Forfatter Sigvald Petersen, der har gjort sig saa fortjent af den norske Hestekultur, meddeler mange interessante Oplysninger i saa Henseende i sit fortræffelige Skrift «*Nogle Oplysninger om den Gudbrandsdalske Hest*» Kristiania 1877.

Efter denne Forfatter er det saaledes beviist, at «salig Hr. Anders Munk», Præst paa Våge fra 1722 til 1773, med stor Bekostning har indforskrevet Avlsheste fra Danmark. En anden Præst, Provst Hjorthøy, skriver i sin «*Physisk og Ekonomisk Beskrivelse af Gudbrandsdalens Provsti*»: «De anseeligste Heste, som fødes her, ere en Blanding af norske og danske,» og en tredie Præst, H. C. Borchgrewink, Sjælehyrde paa Toten fra 1782-1807, synes at have indført Heste fra Frederiksborg Stutteri. Der omtales ogsaa en dansk Hingst, som kom til Faaberg under de norske Troppers Tilbagetog fra Holsteen 1760, og som paa Gaarden Søndre Hovi har efterladt en «smuk og god Race.»

Det kan saaledes ikke betvivles, at danske Hingste have havt Indflydelse paa den oprindelige gudbrandsdalske Race, og ligesaa sikkert er det, at der i Begyndelsen af dette Aarhundrede indførtes spanske Hingste til Tomb i Smaalenene. I det Trondhjemske fandtes

der en heel Stamme efter Mecklenburgeren «*Herr Blixt*»,*) en udmærket Kavallerihest, som har gjort Tjeneste i Jemteland. Det blev imidlertid ikke ved disse Krydsninger. Ogsaa ædle Hingste af andre Slags have gjentagne Gange været anvendte til Avl indenfor Østlandets bedste Distrikt.

Den bekjendteste af disse er unægtelig *Odin*, der paa Foranledning af «Akers Sogneselskabs Komité for Veterinairanliggender» indførtes fra England af et Aktieselskab. Selskabet eiede Hingsten til 1838, da den solgtes til Mr. Pelly paa Borregaard, der senere overlod den til Oberstlieutenant Carsten Anker. Af Selskabets Kassebog faaer man den Oplysning, at Odin fra 1834—1838 har bedækket noget over hundrede Hopper, hvoraf de fleste hørte hjemme i Kristiania og dens Omegn, men nogle ogsaa i Egnen om Mjøsen. En af disse sidste, en Hoppe fra Huseby i Stange, skulde Odin kunne takke for den Ære at figurere i den norske Hestekulturs Annaler som Farfaders Fader til *Vejkle-Baldur* (Fader til de berømte Hingste Spræklegg, Gudbrandsdalens Pryd og Sleipner) og Farfaders Farfader til *Olstadsvarten* (Fader til de ikke mindre berømte Beskelere, Dølekongen, Vulkan og Arion). Da

---

*) Herr. Blixt, som tilhørte Generaladjutant F. Boij, var hele 10 Aar stationeret i Jemteland, hvor den i Gjennemsnit bedækkede 50 Hopper aarlig. *Forf. Anm.*

Odin saaledes har efterladt skjønne Minder om sin Virksomhed i sit nye Fædreland, er det let forklarligt, at norske Hestevenner have ønsket at faae nærmere Rede paa dens Herkomst. Skjøndt Hingsten blev sendt til Norge med en authentisk Stamtavle (*Pedigree*), blev den dog ved Ankomsten «døbt» Odin, og intet Menneske brød sig om dens Stamtavle. Hvad der skjulte sig bag Navnet Odin, har derfor hidtil været en Gaade. Man vidste kun, at Hingsten havde kostet 4620 Kroner, at den var kjøbt af en Lord, var Fuldblod, velskabt, hurtig, stærk, udholdende og — ondskabsfuld.

Odins Herkomst var vel vedbleven at hvile i Mørke, dersom ikke en i Kristiania bosiddende Hesteven, der levende interesserede sig for at «opdage Odin», havde fremsat en Hypothese, der skaffede mig Veiledning til at anstille nærmere Undersøgelser. Han vidste nemlig, at de første Føl, som vare faldne efter Odin, havde faaet Navnene Partisan og Rachel. Han antog derfor, at Odin, som antoges født 1830, maaske kunde være en Søn af *Partisan* og *Rachel*, to bekjendte Storheder i den engelske Fuldblodsavl. Det gjaldt derfor om at udfinde, om disse Dyr nogensinde og navnlig omkring 1828 eller 1829 havde været parret sammen og i bekræftende Fald, hvad der var bleven af Frugten af denne Parring. Dette var temmelig let. Man kunde jo blot slaae op i den engelske Studbook og Racingkalender. Det gjorde jeg da ogsaa og fandt, at der

virkelig var falden en Hingst 1830 efter Partisan og Rachel, at den aldrig havde faaet noget Navn i England, men at den var gaaet under Benævnelsen «*bay colt by Partisan—Rachel*» — hvoraf man kan forstaa, at den maatte døbes i Norge — og at denne Hingst fra Aaret 1834, d. v. s. det Aar, da «Odin» kom til Norge, ikke mere viste sig paa Englands Baner. Der er altsaa stor Sandsynlighed for, at Odin og «*bay colt by Partisan—Rachel*» virkelig ere identiske. Det kan have sin Interesse samtidig at bemærke, at Hingsten havde løbet meget middelmaadigt paa Englands Baner. Den blev den 7de Juni 1833 2den Hest ved Ascot i *The Wokingham Stakes* (Handicap) 3/4 engelsk Miil for 3-Aaringer med en Vægt af 6 st. 7 lb. med Hertugen af Rutlands br. H. Shylock e. Waterloo, som bar 6 st. 12 lb., løb den 2den August samme Aar ved Goodwood uplaceret i «*The Racing Sweepstakes of 50 sov. each, for 3 years old*» 1 eng. Miil og betalte den 28de Oktober samme Aar ved Newmarket i «*The Criterion Stakes*» Forfeit til Mr. Kents sk. Hoppe Baleine e. Whalebone. Det er det Hele!

Odins, eller rettere sagt bay colt's by Partisan—Rachel, Stamtavle findes omstaaende.

Selv om det ikke har været saa særdeles vanskeligt at løfte det Slør, der hvilede over Odins Herkomst, glæder det mig dog, at jeg har kunnet bøde paa en i

flere Henseender beklagelig Mangel ved den norske Hestekulturs Historie.

En anden Fuldblodshingst, der har været anvendt i Norge, er den af Grev J. C. H. Wedel-Jarlsberg 1836 eller 1837 indførte *Lochinvar*, br. H. f. 1828 e. Swa (e. Catton Hambletonianmare) — Lady of the Lake (e. Sorcerer—Saltrammare). Lochinvar blev betalt med 5600 Kr., men gjorde ringe Nytte. «*Norsk Traverkalender for 1879*» udtaler, at Grunden til, at de Forhaabninger, man knyttede til Hingsten, skuffedes, nærmest maa søges i, at den udelukkende kom til at bedække gamle og meget tarvelige Arbeidshopper.

Den af Kong Oskar I i 1856 for 300 Spd. indkjøbte Ottenbyhingst «*Fernando*», der opstaldedes paa Ladegaardsøens Hovedgaard, gjaldt ogsaa for at være Fuldblod. Fernando, f. 1850 e. Romulus—Lilli, var imidlertid kun

Bay colt

f. 1830 paa Hampton Court, eiedes af Lord Tavistock.

Rachel (1823)				Partisan (1810)			
Datter af (1807)		Whalebone. (1807)		Parasol. (1800)		Walton. (1799)	
Grey Skim.	Gohanna.	Penelope.	Waxy.	Prunella.	Pot 8 os.	Arethusa	Sir. Peter.

et Produkt af en meget fortyndet Halvblodsavl, og det lyder derfor lidt komisk, naar man i Norge har villet drage den Slutning af dens Fiasko, at «Fuldblodshingsten ikke er istand til at overføre sine fortrinlige Egenskaber paa Afkommet» (see «*Anden Beretning om Ladegaardsøens Hovedgaard*»).

Fernando, der i 1860 blev udstationeret paa Gaarden Huseby i Stange paa Hedemarken, senere Vardal, paa Toten og paa Ringsaker, efterlod et meget talrigt Afkom, hvoraf Huseby-Fernando, der i 1864 paa Stav fik 1ste Præmie for Treaaringer, vistnok maa ansees for den mest fremragende.

I 1859 indkjøbte Landbrugsskoleforstander Koller og Pastor H. Borchgrewink i Vardal en dansk Hingst «*Bæveren*», der skulde være falden efter en Frederiksborghingst og en Hoppe af Kulsvierstammen. Denne Import gav dog hellerikke noget synderligt Udbytte.

Endelig synes i den senere Tid en Ottenbyhingst *Selim* og Skimmelhingsten *Mazarin* fra Bäckaskog at have været opstaldede paa Toten. For Fuldstændigheds Skyld kan jeg hertil føie Norfolkhingsten *Rex* og en af mig for Grosserer Hellesen i Drammen indkjøbt Ardenner. Om den Sidstnævntes Afkom har Hr. cand. theol. Gaardbruger Ole Sandberg i et offentligt Foredrag udtalt Følgende: «Der fandtes dem, som var meget velfornøiede med de produkter, der kom af denne krydsning. Taleren havde seet nogle af disse

krydsningsprodukter, men han syntes ikke om dem. Krydsningen havde ikke forbedret hovedformen, og den ene af dem var i høj grad befængt med mug.»(!)

Ogsaa Hopper af fremmede Racer ere uden Tvivl blevne anvendte til Avl i Norge.

Det er aabenbart, at Krydsningerne ikke kunne være forblevne uden Indflydelse paa den indfødte Races Udvikling. Landbrugskolebestyrer Joh. L. Hirsch skriver da ogsaa i «Traverkalender» 1884—1885: «Man behøver blot at nævne hestene fra Toten, Gausdal og Stange; blodet giver sig i disse bygder hyppig nok tilkjende den dag i dag.»

Ikkedestomindre kan man fra et praktisk Standpunkt seet ikke frakjende Østlandshesten Benævnelsen «reen Race», thi de Krydsninger, den har været Gjenstand for, have aldrig været saa omfattende eller gjennemførte, at det fremmede Blod har kunnet overvinde de naturlige eller rettere sagt lokale Forholds Indflydelser paa Racetypen eller kunnet skabe nye faste Former i Tidens Løb.

Den gode Dølehest er meget tiltalende. Jeg forstaaer derfor ogsaa godt, at Nordmændene ere stolte af denne ægte nationale Race. Jeg vover endog at paastaae, at den under visse Forudsætninger kunde blive en Skat for vore nordiske Forhold, men desværre kunne disse Forudsætninger vist hverken hurtigt eller med Lethed bringes tilveje, thi mange og dybt rod-

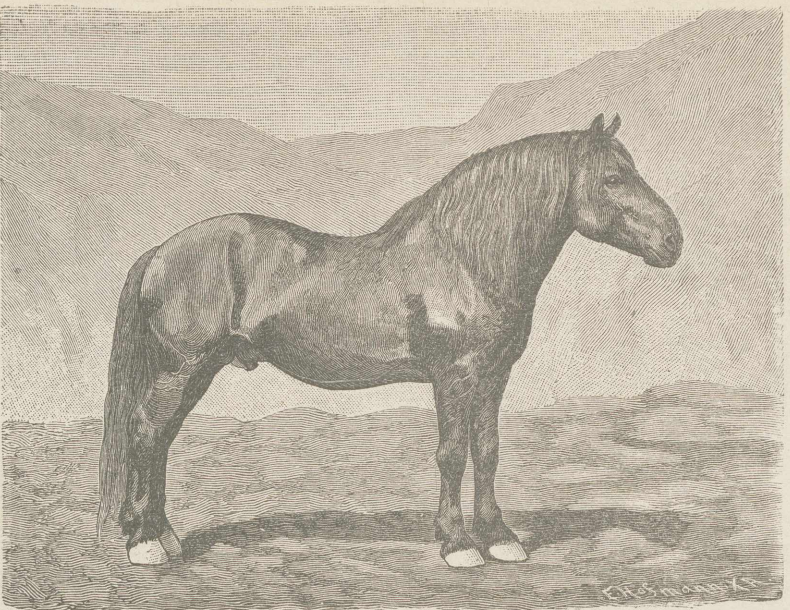

Fig. 2.

fæstede Mangler nedsætte endnu Dølehestens Avlsværd, og der er meget delte Meninger om, hvorledes de skulle afhjælpes.

Typen udmærker sig ved følgende Særpræg. Hovedet, der i Reglen er kjønt og udtryksfuldt, har tykke, kjødfulde Ganascher, Nakken er stiv og bred og Halsen kort og massiv, hvad der altsammen bevirker, at Dølehesten sjelden er behagelig at kjøre. Den korte og steile om end muskuløse Skulder vanskeliggjør frie og jordvindende Bevægelser. Det er derfor navnlig den medfødte Energi, der sætter Hesten istand til at trave saa godt, men Hurtigheden opnaaes paa Udholdenhedens Bekostning. Manken er lav. Bukkebenethed og fransk Stilling paa Forbenene høre ikke til Sjeldenhederne. Ryggen, Ribbeensdannelsen og Bringen ere i Reglen upaaklagelige, dog seer man ogsaa flade hængende Ribbeen. Krydset er som oftest afskydende og har hverken den nødvendige Længde eller Brede, Laarene ere muskelfattige, Haseleddet kan ikke altid kaldes tørt, Bagbenenes Vinkelstilling lader meget tilbage at ønske, og kohaset Stilling er temmelig almindelig. Hovene ere udmærkede. Den gjennemsnitlige Størrelse er 150—160 Ctm. Dølehesten er ialmindelighed gul, med sort Hale, sorte Been og Aal langs Ryggen, brun eller mørkebrun. Den er fyrig, meget from, villig, haardfør og nøisom og egner sig derfor udmærket for de norske Forhold baade som Arbeids- og Landeveishest.

Fra et almindeligt hippologisk Standpunkt maa man dog trods alle disse gode Egenskaber indvende mod den, at den er lille, har en uheldig Skulderbygning, mangler Dybde og Brede, har en feilfuld Beenstilling og en i Forhold til det øvrige Legeme altfor ubetydelig Bagpart.

Disse Fejl erkjendes ogsaa almindeligt i Norge, men Mange ansee dem for mindre betydningsfulde, fordi de af Folk af Faget betegnes som «Opdrætningsfeil». Jeg maa imidlertid bekjende, at jeg ikke rigtig er istand til at antage den Opfattelse, at disse «Opdrætningsfeil» skulde være af en uskyldig og mild Karakter. Det forekommer mig tværtimod, at saadanne Feil maa vanskeliggjøre Opdrætterens Arbeide meget betydeligt, thi Opdrætningsfeilene have fremkaldt og udviklet virkelige Racefeil, og Ondet maa saaledes angribes i to Retninger istedetfor i en. Jeg anseer det derfor for høist problematisk, om en rationellere Pleie omfattende en mere tidssvarende Staldindretning, rigeligere Fodring og passende Motion indenfor en ikke altfor fjern Tidsgrændse skulde kunne udslette disse typiske Feil og er overbeviist om, at Reformerne paa Opdrætningens Omraade kun udgjøre en ringe Deel af de Forholdsregler, der bør udfylde de norske Hestevenners Program.

Vi ere nu altsaa komne til det meget omtvistede Spørgsmaal, hvorvidt den gudbrandsdalske Hesteavl bør baseres paa Indavl eller paa Krydsning.

Som Udlænding kan jeg naturligvis kun have en theoretisk Mening om dette Spørgsmaal. Ikkedestomindre agter jeg frit at udtale den, thi Erfaringen har lært mig, deels at Theorien spiller en meget stor Rolle ved Løsningen af Avlsproblemer, deels at det ikke altid er dem, der leve under de vanskelige Forhold, der paa dette Omraade ere mest klartseende.

Jeg haaber ikke, at det skal opfattes som et Forsøg paa at tilfredsstille alle Parter, naar jeg erklærer, at hverken Indavl eller Krydsning bør foretrækkes til Forbedring af Dølehesten, men at begge disse Avlsmethoder kunne og bør anvendes jævnsides. Jeg troer nemlig sikkert, at det kun er muligt at opnaae et Resultat saa hurtigt, som det ligger i Tidsaanden at fordre det af enhver Produktion, naar Krydsningen overalt, hvor den ideale Type ikke er naaet, faaer Lov at begynde, hvad Indavlen skal fuldende. Indavlen alene arbeider for langsomt. Selv om de med fuld Føie forlangte Reformer i Opdrætningen paa kortere Tid end en Menneskealder kunde gjennemføres i *hele* Dølehestens Avlsdistrikt, hvad jeg høilig betvivler, kræver det dog et afskrækkende Antal af Aartier at fjerne typiske Racefeil paa den almindelige Landhesteavls Omraader ved at udskille de Individer, der ikke svare til Idealet eller med andre Ord ved en følgerigtig programmæssig Indavl. I et Land som Norge, hvor Landhesteavlen ledes af en Myndighed, der mangler nødvendig Autoritet og

Opdrætternes Tillid, hvor et Forbud mod Anvendelse af Avlsdyr, der ikke ere egnede eller svare til den efterstræbte Type, aldrig har Udsigt til at blive opretholdt, og hvor Præmieringen paa Grund af de disponible Midlers Utilstrækkelighed kun kan udøve en meget ringe Indflydelse paa Avlsretningen, der vil Maalets Opnaaelse ad denne Vei skydes udi det ubestemte Fjerne.

Jeg benægter altsaa ingenlunde Muligheden af ved en exklusiv Indavl og et fornuftigt Opdrætningssystem at kunne befrie Østlandsracen for dens Mangler. Jeg frygter blot for, at denne Methode kun vilde tjene til at bekræfte det gamle Ord «mens Græsset gro'r, døer Horsemo'r».

Den Krydsning, jeg mener at burde anbefale, maatte dog drives med stor Skjønsomhed, thi det gjælder jo her ikke om at skabe en ny Race eller skaffe en allerede existerende nye og fremmede Egenskaber, men kun om hurtigere, end det kan ske ved Indavl, at udviske visse ubestridelige Feil. Dermed ere tillige de Grændser fastsatte, indenfor hvilke Indavlen bør komme til sin Ret.

Spørgsmaalet om, hvilken Race der burde anvendes til en saadan Krydsning, har jeg allerede flere Gange besvaret offentlig. Jeg kjender ingen Race, der bedre vilde egne sig dertil, end Norfolkhesten af Roadsterklassen. Denne Hest har mere Masse og Brede end den under Navnet «Norfolktraver» paa Fastlandet

bekjendte Type uden at savne nogen af dennes gode Egenskaber. Forskjellen mellem disse to Typer er omtrent den samme som mellem Jagthesten for lille og for stor Vægt. Den ligger altsaa kun i det saakaldte Fundament og ikke i Racen eller Oprindelsen. Mine Anskuelser om Norfolk-Roadstern som Krydsningsmateriel betragtet har jeg for flere Aar siden i den af mig redigerede «Tidning för Hästvänner» fremsat med følgende Ord: «Norfolkhesten er ligesom skabt til at forbedre alle saadanne Hesteslags, der i Bygning og Anlæg nærme sig den norske og finske Type og ikke skulle omdannes til en tungere Arbejdsrace. Bred og dyb, uden at være stor og tung, energisk, from, hurtig, ikke for ædel og dog smuk og ovenikjøbet udrustet med en aldrig svigtende Nedarvingsevne, alle disse Egenskaber synes Norfolkhingsten at forene til et Ideal af, hvad man kan forlange af en norsk eller finsk Kleppert.»

Skjøndt der er forløbet 12 Aar, siden jeg fremsatte disse Anskuelser, har jeg ikke havt Anledning til at tilbagekalde eller modificere dem. Særlig synes Slutningsordene mig at harmonere forbausende godt med følgende Fordringer, som Nordmændene selv har opstillet og formodentlig endnu opstille for en Hest, der skal kunne ansees værdig til Præmiering (see Bekjendtgjørelsen om Hesteudstillingen i Gudbrandsdalen 1859): «Farven må helst være brun eller mørkebrun,

uden betydelige aftegn. Hovedet må være forholdsvis lidet, med spidsformede og velstillede ören store øine og vide næsebor. Halsen må have passende reisning og være bred, men helst fin ved dens forening med hovedet. Kroppen må være fyldig, sterk og smukt afrundet. Benene må være særdeles sterktbyggede, velstillede, brede og tørre, ligesom høverne må være veldannede og særdeles sterke. Derhos må dyrets bevægelser være regelmæssige, kraftfulde og udholdende og pusten let». — Ja, dersom det havde været Hensigten at beskrive et godt Exemplar af en Norfolk-Roadster, kunde Tanken næppe været iklædt andre Ord, thi alle disse Fordringer*) fyldestgjøres fuldstændig af denne Type.

Jeg er dog ikke uvidende om, at mange ligesaa kundskabsrige som ansete norske Fagmænd nære den Anskuelse, at Gudbrandsdalshesten kun vilde tabe ved Tilførsel af fremmed Blod. Desværre have disse Mænd indskrænket sig til at holde fast ved at de ikke vilde vide noget af en Krydsning at sige, og det er derfor ikke gaaet rigtig op for mig, paa hvilke Motiver de

---

*) I 1869 udkom dog et Reglement, som modificerede Fordringerne noget. Præmierne skulde nemlig kun tilkjendes saadanne Heste, «som med Hensyn til passelig Størrelse, Legemsform, Formfyldighed, Benførhed og øvrige Egenskaber ere saa beskaffede, at de kunne stilles i Klasse med de solideste og bedste gudbrandsdalske Heste.» *Forf. Anm.*

støtte deres Dom. Dette er Grunden til, at jeg er nødt til at gaa saa langt tilbage i Tiden som til 1876, da Hr. O. Thesen i Januarheftet af «Tidsskrift for Landmænd» knyttede nogle Bemærkninger til mine Forslag og derved spredte noget Lys over det omhandlede Spørgsmaal. I denne Artikel fremhæver Forfatteren nemlig, at den foreslaaede Krydsning efter hans Mening vilde splitte Kræfterne, bringe Gudbrandsdalshesten for stor Høide og Masse og undergrave dens «Fyrighed og gode Gemyt». *Hvorfor* alt dette skulde blive en nødvendig Følge af Krydsningen, antydes ikke med et eneste Ord, og Forfatterens Raisonnementer vinder heller ikke i Klarhed ved, at han samtidig udtaler sin Frygt for, at Gudbrandsdalshesten vilde blive «for fyrig», dersom den blev udviklet til Traver.

Spaadommen om Kræfternes Splittelse vil neppe virke meget afskrækkende paa Krydsningens Tilhængere, thi Hestekulturen danner sig, som enhver anden Industri, efter de praktiske Behov og ikke efter tomme Fraser. Dersom Artikelens Forfatter og de, paa hvis Vegne han taler, mene, at der ikke ved Krydsningen kan frembringes en Hest, der svarer til Norges Behov, saa vil ingen formene dem at offre Tid, Kraft og Kapital paa den Avlsmethode, de forsvare. Den samme Frihed have Krydsningens Tilhængere naturligvis ogsaa, og selv om der herved vil opstaae en «Splittelse af Kræfterne», maa man dog paa den anden Side ikke glemme

deels, at det er umuligt at forebygge den allerede existerende Splittelse, deels, at det sikkreste og bedste Middel til at komme fra Splittelsen til Enighed er at sætte Almeenheden istand til at danne sig en Mening om begge Methoders praktiske Værd.

Den næste Indvending, at Krydsningen skulde gjøre Gudbrandsdalshesten for stor og svær, synes mig heller ikke velbegrundet. Norfolk-Roadstern er ingen Kjæmpe, neppe større eller sværere end de bedste og største Exemplarer af Gudbrandsdalsracen. Det er derfor ikke saa vanskeligt til Krydsning kun at anvende saadanne Hingste og Hopper, hvis Sværhed svarer til Nordmændenes Behov og Smag, ligesom det heller ikke maa glemmes, at Krydsningsmateriellet helst maa være lidt høiere og sværere end det Produkt, man ønsker at frembringe, da Erfaringen viser, at dette næsten altid bliver mindre massivt end den til Krydsning anvendte fremmede Hesterace.

Den tredie Indvending, at Krydsningen med Norfolkhingste skulde ødelægge Gudbrandsdalshestens «Fyrighed og gode Gemyt», imødegaaes bedst ved at henvise til Norfolkhestens almindelig anerkjendte Energi og Godmodighed. Men da der mærkeligt nok ogsaa er bleven indvendt, at Gudbrandsdalshesten ved Krydsningen kunde blive «for fyrig som Arbeidshest», tillader jeg mig at henvise til, at den anglonormanniske Avl, der har naaet en langt høiere Grad af Forædling end

Norfolkracen, sikkert nok vilde være bleven opgivet af Normandiets klogt beregnende Landmænd, dersom ikke alle de unge Heste havde kunnet anvendes til Agerbrugsarbeide. Det er ikke mindre bekjendt, at man i Frankrig har anvendt Krydsning med Norfolkracen som et Middel til at gjenoprette Ligevægten mellem Blod og Masse. Da en saadan Krydsning altsaa kun kan betragtes som en mindre betydelig Forædlingskrydsning, behøver man neppe at frygte den skadelige Fyrighed, som kun pleier at vise sig hos meget høit forædlede Racer. Forøvrigt synes det, som om det ingenlunde vilde være uheldigt, om man indgjød den norske Hest lidt mere Liv og Bevægelighed. En af Norges mest fremragende Hestekjendere, Hr. A. Omsted, har nemlig for ganske nylig i «Hedemarkens Amtstidende» anstillet følgende Betragtninger:

«Det er nok ikke så frit for, at vi i de sidste år glider mere og mere over til at få heste med tilsyneladende grove, men i virkeligheden temmelig svampede og løse ben, en svær, flesket krop med slap muskulatur, en grov, tung hals og dito hoved med simple øren og små fede øine, et dorskt temperament og dårlige bevægelser med en merkbar mangel paa energi og udholdenhed. Herfra er der naturligvis undtagelser, men det er ingen overdrivelse at sige, at denne skildring passer paa flere og flere af vore udstillingsheste».

Endelig har man ogsaa indvendt, at Norfolkhesten

«ikke staaer saa meget over Gudbrandsdalshesten i de Retninger, hvori denne skulde forbedres». Jeg frygter for, at de, som forfægte denne Anskuelse, enten lade sig forlede til en vel vidt dreven hippologisk Chauvinisme eller aldrig have seet en eneste Norfolkhest af god Kvalitet. Min Anskuelse, der støtter sig paa et mangeaarigt og nøie Kjendskab til Norfolkracen, er idetmindste, at denne Race staaer uendelig høit over Gudbrandsdalshesten i *alle* de Retninger, hvori denne burde forbedres. Dette gjælder navnlig om Hoved- og Halsformen, Skulderpartiet, Kroppens Længde- og Bredemaal samt Ledstykkernes Vinkelstilling.

Da Spørgsmaal som det foreliggende kun kunde vinde i Klarhed ved samvittighedsfuldt at belyses fra alle Standpunkter, føler jeg mig forpligtet til her ogsaa at optage en Udtalelse af afdøde Professor Prosch, der haardt fordømmer den af mig anbefalede Krydsning.

Professor Prosch yttrede sig saaledes:

«Jeg mindes saaledes nylig at have seet et Projekt til Omdannelsen af den ypperlige norske Hesterace. Da den er uddannet til at klavre paa Fjeldene, er Forparten forholdsviis stærkere udviklet og har derfor en i Sammenligning med Krydset bred Bringe, og ligeledes ere Benene korte, Manken lav, Halsen fremstikkende og Haseleddene retstaaende. For nu at udjævne disse Bygningstræk i Lighed med Modens Mønstre, anbefales en Krydsning med Norfolktraveren, altsaa med en Form,

hvis Fortrin er en jævn, jordvindende Bevægelse paa jævnt og fladt Jordsmon. At Norbaggens Form er en simpel, naturlig Følge af dens Brug, Resultatet af det Muskelspil, Klavringen gjør nødvendig, har man aabenbart ikke Anelse om, lige saa lidt som om, hvor uskikket den vilde blive til sit Arbeide, naar det ubetænksomme Raad nogensinde skulde blive fulgt».

Jeg tilstaaer, at det, skjøndt der er gaaet 11 Aar siden disse Yttringer fremkom, endnu ikke er lykkedes mig at udspekulere, hvorfor en Hest med kort Skulder, smal Bagpart og rette Haser skulde klattre bedre end en anden med lang Skulder, bred Bagpart og normal Hasestilling. Det forekommer mig saa meget mere uforklarligt, at Professor P. holder saa stærkt paa de rette Hasers Nødvendighed, som Steengeden, der dog med Hensyn til Klattring præsterer en heel Deel mere end Gudbrandsdalshesten, har ganske anseelig krogede Haser. Jeg vover derfor ogsaa i Modsætning til Professor P. at paastaae, at en god Vinkelstilling i Bagbenene er en for Bjerghesten *nødvendig* Egenskab, og jeg henviser til Støtte for min Paastand til den Kjendsgjerning, at Hesten maa sætte Bagbenene godt ind under sig, naar den bevæger sig i Bjergegne. Har den rette Haser, saa bliver det den vanskeligt at indtage denne for Bevægelsernes Sikkerhed og Spændighed nødvendige Stilling. Professor Prosch har endvidere opstillet den noget ejendommelige Sætning, at

Gudbrandsdalshesten *som Følge af* Klattringen paa Fjeldene har faaet «Forparten forholdsviis stærkere udviklet». Skulde det være den berømte Videnskabsmand ubekjendt, at Laarene hos den ideale Bjerghestetype, deels som Følge af Bagbenenes bedre Vinkelstilling, deels som Følge af de tilsvarende Muskelpartiers stadige Øvelse i Klattring, ere blevne bredere og kraftigere end Lavlandshestens? Det skal villigt indrømmes, at Gudbrandsdalshestens Been ere korte, men Norfolkhestens ere endnu kortere, og da den tilmed er dyb, bred, har velstillede Bagbeen og er omtrent af samme Størrelse som Gudbrandsdalshesten, kan Professor P.s Protest ikke bringe mig til at forandre min oftere fremsatte Anskuelse om den foreslaaede Krydsnings Hensigtsmæssighed.

Jeg antager ogsaa, at mangen norsk Hesteven frygter for, at Gudbrandsdalshesten ved Krydsning med Norfolk-Roadstern vil miste meget af den Haardførhed, som man med Rette sætter saa meget Pris paa. Jeg troer dog, at man kan tage sig disse Betænkeligheder ligesaa let som den danske Professors Indvendinger. Haardførhed er en Egenskab, som man kan skjænke eller berøve enhver Race paa hele Jorden. Dens Tilstedeværelse er udelukkende afhængig af Opdragelsen. Vi have Fuldblod, som er langt mere haardført end Afkom af «vor egen haardføre Stamme» og Arbeidsheste, som ved den ubetydeligste Anledning blive for-

kjølede. Selv den hos os desværre endnu saa lovpriste Egenskab hos Hesten, at den kan taale Sult og Savn, kan man bibringe enhver nok saa forædlet Stamme. Norfolkhesten hører nu slet ikke til de høit forædlede og er heller ikke i sit Hjem vant til mere Omhu, end man bør anvende overfor enhver Avls- eller Brugshest. Det synes mig derfor urimeligt at paastaae, at den foreslaaede Krydsnings Produkter, der efter Naturens Orden jo ogsaa maa arve efter deres Mødre og paavirkes af de lokale Forhold, absolut skulde komme til at staae tilbage for den ublandede norske Hest i Haardførhed.

Idet jeg henholder mig til, hvad jeg ovenfor har anført, fremhæver jeg paany, at man i Norge i Krydsningen med Norfolk-Roadstern raader over et Middel til hurtigt og i den rigtige Retning at forberede, hvad Indavlen skal fuldende. En exklusiv Indavl som Program for den norske Hesteavl vilde derimod være det samme som at vælge en Omvei.

Ja, dersom hele Norge dannede et eneste stort Landstutteri, ledet af sagkyndige Mænd, der med urokkelig Konsekvens til Avl kun udvalgte og benyttede saadanne Dyr, som nærmede sig den forønskede Type, samt dersom der var nogen Sikkerhed for, at det efter disse Dyr faldne Afkom blev opdrættet efter rationelle Grundsætninger, vilde man maaske om 100 Aar være naaet ligesaa langt som med Krydsning paa

20. Hestekulturen er nu desværre i Hænderne paa en Mængde mindre Opdrættere, som man ikke kan tvinge til at handle konsekvent og med Indsigt. Følgen heraf bliver nærmest, at stadig flere daarlige end gode Heste opdrættes og anvendes til Avl, og da et daarligt Avlsdyr kan gjøre langt mere Skade end et godt kan oprette, synes det lidt forvovent at erklære Indavlen for den eneste rigtige Avlsmethode for den norske Hestekultur.

Anderledes forholder det sig med Krydsningen. Ved denne er det vanskeligste og mest tidsspildende Arbeide, Frembringelsen af de til Typen svarende Handyr, allerede udført. Der staaer derefter kun tilbage at lede Parringen og Opdrætningen rigtigt. Da det importerede Avlsmateriel er saa kostbart, følger det imidlertid af sig selv, at dets Anvendelse maa ledes af Folk, der have Interesse for det, og at der paa Opdrætningen anvendes den Omhu, som man altid offrer en Vare, der stiger i Værdi.

Jeg maa altsaa atter fremsætte mine allerede for 11 Aar siden udtalte Anskuelser: «*Ethvert Forsøg i anden Retning er spildt; enhver Opsættelse medfører et nationalt Tab.**)

*) Efter at Ovenstaaende er skrevet, er den af mig i England indkjøbte Norfolk-Roadsterhingst *King Tom*, der i mange Aar med stor Fordeel har været anvendt i Norrköpingegnen, vandret til

Hvorledes det virkelig staaer til med den norske Hestekultur faaer man et tydeligt Begreb om ved at læse følgende Betragtninger i en i den norske «Traver-Kalender» for 1885 optaget Artikel: *«Strøbemærkninger om vor Hesteavl» ved Landbrugsskolebestyrer Joh. L. Hirsch:*

«Det er sørgeligt at bekjende, men det er dog virkelig således, at såvel fagmænd, som praktiske hesteopdrættere er enige om, at vor hesteavl i det hele ikke har gåt synderlig fremad i den sidste tid, — trods de anstrengelser, som har været gjorte såvel af det offentlige som af opdrætterne selv. Allerede når man ser, hvor små og få de præmier er, som uddeles endog ved vore største hesteudstillinger, får man en anelse om, at gode avlshingster må være sjeldne. Iår var der på Stav kun to hingster, der fandtes værdige til anden præmie, og af disse havde den ene allerede denne udmerkelse før, så der var altså kun en ny anden præmiehest att finde. Og der var visselig dem, der endog fandt meget at dadle hos denne ene. Staten skulde i mange år have kjøbt en hingst til sæterhingst, istedetfor den lejede *Toftebrun,* som visselig snart er gammel nok som sæterhingst, men dens stedfortræder er ikke

---

Norge. Skjøndt den er 15 Aar gammel, vil King Tom vistnok endnu være istand til at bevise mine Anskuelsers Rigtighed.

Forf. Anm.

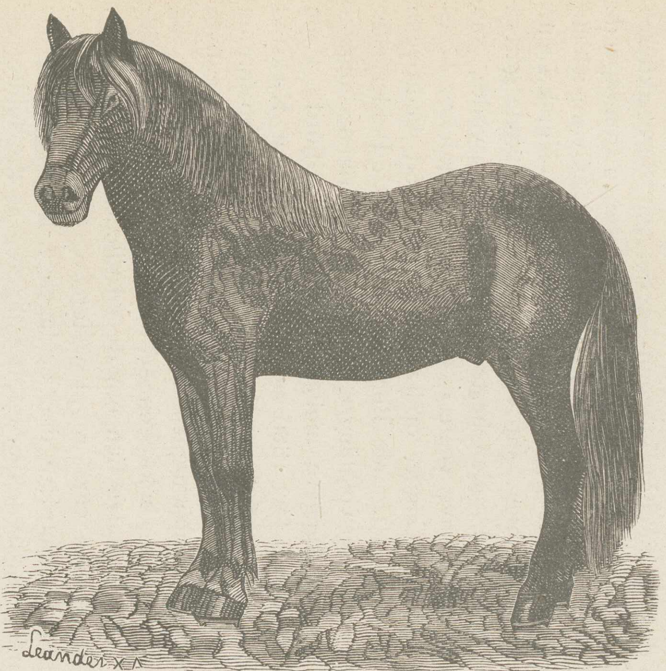

Fig. 3.

god at skaffe; ialfald udstår kjøbet endnu, og jeg tror også, at bestyreren for hesteavlssæteren har gjort ret deri. Staten bør have en førsterangs hingst, men hvor er den at finde? Ligedan er det gåt flere aktieselskaber, der har dannet sig for at kjøbe en fremragende hingst; de har ingen kunnet finde. En af vore ældste og største hesteopdrættere klagede nylig i «Norsk Landmandsblad» over, «at vor hesteavl ikke havde gåt så heldig fremad, siden hesteudstillingerne begyndte, som man kunde have ventet», og lignende udtalelser høres ofte nok. Gamle opdrættere taler med bedrøvede miner om den gamle Bøhingst eller Vejkle-Balder eller den gamle Busvoldhingst og påstår, at sådanne hingster avles ikke længere mellen Dovre og Tyrifjord. I sin indberetning for 1880 udtaler statsagronom Kjekstad om de nordenfjeldske heste, at vel er 'kropsformen ofte vakker med tildels velrejst hals, men benbygningen er gjennemgående spæd med trange sener, og man ser ofte bukkebenede heste'. I sin indberetning for 1883 udtaler han om de udstillede heste på Stav, at 'hingsterne var i regelen store og kraftige dyr . . ., derimod fremtrådte den beklagelige kjendsgjerning iår skarpere og tydeligere end tidligere, at de 'fyldte' og 'frodige' haser truer med at blive mere og mere almindelige'.»

I samme Artikel fremhæves det ogsaa, at den mangelfulde Opdrætning lammer alle Reformer. I det

Hele taget synes dog Feilene ikke at ligge i den sparsomme og uregelmæssige Fodring, men i Mangel paa gode Staldrum, Luft, Lys og Reenlighed og navnlig i den utilstrækkelige Motion, som de unge Heste faae, idet denne navnlig for de unge Hingstes Vedkommende i de 8 Vintermaaneder er saagodtsom for Intet at regne. Under saadanne Forhold er det mildest talt overflødigt at tale saameget om den norske Races Bjerghestenatur, thi 4 Maaneders Færden paa Fjeldene kan umulig oprette, hvad 8 Maaneders Stillestaaen i en mørk, lummer og smudsig Stald har ødelagt. Forøvrigt maa man ikke glemme, at Gudbrandsdalen*) er den eneste norske Fjeldegn, der har vundet noget Ry for sine Heste. Hverken i Telemarken, Numedalen, Hallingdalen eller Østerdalen har Hestestammen vist sig bedre end andre Steder, snarere ringere. Desuden har Gudbrandsdalen sikkert sin Egenskab af Kornegn, sine større Gaarde og de iøvrigt mere velhavende Forhold fremfor sin Egenskab af Fjeldegn at takke for de bedre Heste (see «*Norsk Idrætsblad*» for den 14de August 1885).

Paa offentlig Bekostning at ville træffe særlige Forholdsregler for at frembringe det ringe Antal Kavalleriremonter (120 Stk.) og Luxusheste, som aarlig behøves i Norge, vilde vel vanskelig kunne lønne sig. Efter min Opfattelse egner Østlandshesten sig i sin nu-

---

*) Navnlig Våge Sogn. *Forf. Anm.*

værende Skikkelse med sin typiske Skulderbygning og Beenstilling ikke til Grundlag for Halvblodsavl, og det vilde derfor være uheldigt ved Indførsel af ædlere Hingste at ville fremtvinge en Avl, hvortil Norges Jordbund ikke er skikket. Denne Produktion kan man rolig overlade Nabolandet Sverig, hvis Hjælpekilder i denne Retning vistnok kunne række til for Norges Behov ogsaa. Af samme Grund synes det mig ogsaa problematisk, om den for Statens Hesteudstillinger reglementerede Klasse B, «lette Heste», — Notabene af ublandet norsk Herkomst, — nogensinde vil gjøre den ringeste Nytte, thi en let eller spinkel norsk Hest egner sig ikke en Smule bedre for Halvblodsavl eller Ridning end en sværere. Dens spinklere Beenbygning og ringere Brede gjør den tværtimod endnu mindre egnet i disse Henseender. Klassen B minder kun om den tidligere i Sverig almindelige Vildfarelse, at det Særegne for en Ridehest er tynde, lange Been og smalle Former.

Derimod kunde jeg ikke blot forstaae, men ogsaa meget billige, om man ved alle norske Hesteudstillinger indførte en Klasse, der omfattede ublandede Fjord- og Gudbrandsdalsheste og en anden for Krydsningsprodukter. En saadan Inddeling vilde være praktisk. De, der holde paa «den rene norske Hest», fik da deres, maaske med de rigeligste Præmier velsignede Gruppe, og de, som tro paa, at Østlandshesten ved en hensigts-

mæssig Krydsning kunde bringes til en høiere Udvikling, fik ogsaa nogle Smuler samtidig med, at det blev dem forundt offentlig at appellere til Publikums Dom.

De Offre, den norske Stat bringer Hestekulturen, ere meget smaa. De indskrænke sig til Udstationering af en halv Snes «Stamhingste»*), til Forpagtning af en «Hesteavlssæter» i Gudbrandsdalen, hvor præmierede eller godkjendte Hopper faae fri Græsning og til Uddeling af omtrent 7000 Kroner i Præmier ved de aarlige Hesteudstillinger i Kristiania, ved Stav, Nordenfjelds, paa Vestlandet og paa Hamar. Det er det Hele! — Man maa vel under saadanne Forhold forbauses over, at Resultatet ikke er bleven langt ringere, end det er.

Det er et ligesaa almindeligt som berettiget Haab blandt Norges Hestevenner, at den opblomstrende Travsport virksomt skal bidrage til at vække Opdrætternes Lyst til at producere en kraftig, energisk og i Ordets bedste Forstand *sund* Hest. En saadan Avl er jo nemlig uløselig knyttet til visse Forudsætninger, af hvilke de vigtigste ere en Opdrætning, der sørger for et omhyggeligt Valg af Avlsdyr, godt Foder, hygieiniske Staldforhold, Reenlighed, omhyggelig Hovpleje og flittig Motion i det Frie, samt en rationel og systematisk Uddannelse af det unge Dyrs Kræfter. Travsporten er

---

*) Amts-, Eskadrons- og Bataillonsheste iberegnede er Antallet af Statsbeskelere omtrent 32. *Forf. Anm.*

derfor i Norge endnu mere end andre Steder kaldet til at virke reformerende paa Landhesteavlen.

Grunden til, at denne Sport, der bevislig allerede i Midten af forrige Aarhundrede havde ivrige Tilhængere i Norge, hidtil har været saa godt som uden Indflydelse paa Hestekulturen, ligger ganske simpelt i, at Travløbene paa de norske Baner først i den sidste Tid have antaget Karakteren af en alvorlig Prøve af Hestens Egenskaber. Til de almindelige «Markedskjørsler» paa 314—628 Meter, behøvedes der naturligviis ingen som helst Forberedelse eller Training. Saameget kunde selv den fra Staldens Fedesti hentede Tyksak præstere. Da Trainingens Maal er at styrke Legemet ved rationel Opdrætning og daglige Øvelser, manglede «den gode gamle Tids» Væddekampe netop den Traad, der kunde forbinde dem med Landhesteavlens Interesser. Dette maa saameget mere beklages, som Dølehesten allerede i den første Halvdeel af dette Aarhundrede røbede mere end almindelige Travanlæg. Den ogsaa i den svenske Travsports Annaler bekjendte Fuxvalak, Sleipner Varg, *synes* saaledes den 15de Marts 1829 ved Staldmestergaarden at have travet 1 eng. Miil (1609 Meter) paa 2 M. 37 Sek., hvad der er mere end nogen norsk Traver senere har kunnet præstere. Jeg lægger imidlertid med Villie særlig Eftertryk paa Ordet «synes», thi Gud maa vide, hvorledes det i Aaret 1829 stod til med Tidsmaalingen paa Staldmestergaarden. Ogsaa

Capella, Samson, Rappo og navnlig den i 1858 eller 1859 for 12,000 Frcs. til Frankrig solgte Valak Tofte-Rauden nævnes som rene Fænomener blandt hedengangne Generationers Travere. Den sidstnævnte «*synes*» endogsaa at have travet 1$^{1}/_{2}$ norsk Miil paa 30 Minutter (!), og saa er der tilmed dem, der tør dø paa, at Napoleon III har redet denne Tofte-Rauden ved Solferino (!!!). Alle disse Heste eiedes af afdøde Grosserer Jacob Meyer, hvis Navn er indskrevet med gyldne Bogstaver i den norske Travsports Historie.

Det første Forsøg paa at sætte lidt System i de hidtil mest som Markedsforlystelse drevne Væddekjørsler, udgik fra en i 1832 i Begyndelsen kun for Akershuus Stift dannet Forening «til den norske Hesteavls Opkomst». Efter det af denne Forening fastsatte Reglement, bestemtes Distancen til 1000 Alen (628 Meter,) og Komiteen ansaae det for nødvendigt at lukke sin Bane for Heste, der kunde «give Anledning til at gjøre Sagen latterlig». Denne Forening, der istedetfor at vinde Anerkjendelse for sine fædrelandssindede Bestræbelser, stadig maatte kjæmpe med den saakaldte offentlige Mening, synes imidlertid at have havt en meget kort Levetid, thi efter 1834 hører man intet videre til den, og først 1859 kunde en ny Forening skabes under Navn af «Selskabet til den norske Hesteraces Forædling». Dette Selskab foranstaltede Væddeløb i Perioden 1860—1867. Det udmærkede sig ved sine Anstrængelser for

at formaae Staten til at understøtte de offentlige Travløb med et ringe Bidrag. Da dette ikke lykkedes, gik Selskabet hen og døde. Nu førte Travsporten en mager Tilværelse til den 4de Februar 1875, da «Selskabet for Kapkjøring i Trav» stiftedes af nogle yngre Mænd, der interesserede sig for Sagen, og nu begyndte der en lykkeligere Æra for Norges Traveravl.

Skjøndt Selskabet var stiftet af unge Mænd, gik det dog meget varsomt til Værks. Man nøiedes saaledes de tre første Aar med at sætte den sædvanlige 628 Meters Distance op til 700 Meter og indførte mere tidssvarende Love for Løbene. Denne Fordringsløshed faldt dog ikke i alle Medlemmers Smag, og da Oppositionen, som det i 1879 var lykkedes at sætte et Program igjennem, der bestemte Distancen for 5- og 6-aarige Heste til 1000 Meter og for 7-aarige og ældre Heste til 1600 Meter, ikke vilde vende tilbage til den ubetydelige 700 Meters Distance, opstod der en fuldstændig Spaltning, som den 21de April samme Aar førte til Dannelsen af «Den Norske Traver-Klub». Mærkeligt nok kaldte det ældre Selskab, som nu antog Navnet «Det Norske Traver Selskab» sig med Forkjærlighed «Praktikere», medens de hædrede Klubmedlemmerne med Benævnelsen «Theoretikere». Jeg siger mærkeligt nok, fordi der neppe kan tænkes noget mere upraktisk end at optræde som Travsportens Forkjæmpere og samtidig af al Magt holde den paa et Stand-

punkt, der gjør det umuligt at forsvare den. Kapitain Burman havde derfor fuldstændig Ret, da han i det norske Dagblad for den 30. Mai 1879 med følgende Begrundelse stillede sig paa Theoretikernes Side:

«Modstanderne af den forlængede Bane sige, at den norske Hests Fodring ikke er kraftig nok hele Aaret rundt, og at Trainingen forsømmes. Mon det ikke bør være Væddeløbenes Opgave at bøde paa dette Onde ved at tvinge den, der vil vinde Præmie, til at fodre godt og sørge for, at hans Hest faaer den for Væddeløbet nødvendige forberedende Øvelse?

«Dersom Hesteavlen virkelig skal kunne forbedres, er det aldeles nødvendigt at indgroede Feil og Fordomme fjernes, og da nu Modstanderne af den forlængede Bane indrømme, at saadanne findes, burde de være de første til at søge Hjælp derimod ved at ivre for god Fodring og fagmæssig Training istedetfor at kjæmpe for en altfor kort Bane, der lader de Feil, man erkjender, vinde yderligere Fodfæste og Beskyttelse.

«Jeg nærer den Tillid til Nordmændenes sunde Forstand, at de ville indsee, at de af «Tilbageskridtsmændene» forsvarede Sætninger over alt i hele den civiliserede Verden, hvor der drives Travsport, for længe siden ere dødsdømte af *virkelig* praktiske Sportsmænd. En Hest, der med Lethed traver 1 à 2 engelske Miil behøver ingenlunde at være nogen «Luxushest». Jeg

anseer det tværtimod for heldigt, at Traveren anvendes til dagligt Brug med Undtagelse af den korte Tid, der er nødvendig for dens Training til Væddekjørsel.»

Den gamle svenske Travsportsmands Tillid til Nordmændenes sunde Forstand er ikke bleven skuffet. Det varede ikke længe, før de, der vilde paastaae, at den norske Hest ikke uden Skade kunde løbe paa 1000 Meter, medens Finlands ikke en Smule bedre opdrættede og trainede Travere udmærket kunde gjøre det af med 3207 Meter, bleve nødte til at opgive Evret. Den engelske Miil blev slaaet fast — rigtignok kun for de ældre Aldersklasser — baade af «Praktikerne» og Landets øvrige Traverselskaber, en elipseformet Sommerbane anlagdes 1881 ved Slaebende af «Det Norske Traver-Selskab», efterat «Traver-Klubben» Aaret forud havde skaffet sig en saadan ved Etterstad og endelig endte i Sommer den syvaarige Krig med en Sammenslutning af begge de fjendtlige Selskaber, der derpaa under Navnet «Selskabet for Kapkjøring i Trav» hovedsagelig i Overeensstemmelse med de Principper, som «Traver-Klubben» fra Begyndelsen havde opstillet, eendrægtigt have arbeidet paa at hæve den norske Travsport. Desværre har dog Klubben, hvis hele Virksomhed vidnede om praktisk Blik og Sagkundskab — jeg henregner hertil ogsaa Løbenes Indeling med Hensyn til Klasser, Alder og Avl — for den kjære Husfreds Skyld været nødt til at gjøre «Tilbageskridtsmændene»

nogle Indrømmelser, der kun skade den gode Sag. Begge Selskaber ere nemlig blevne enige om indtil videre for 3 Aar at fastsætte Følgende: $^{1}/_{4}$ Miils (400 Meter) og $^{1}/_{2}$ Miils (800 Meter) Løb for 4- og 5-aarige Heste, 1 Miils (1609 Meter) Løb for 6-aarige og ældre Heste og 2 Miils (3218 Meter) Løb for 8-aarige og ældre Heste. Man sporer i dette Program «Tilbageskridtsmændenes» sørgelige Indflydelse, thi at fastsætte en saa ringe, ja ligefrem latterlig, Distance som 400 Meter for 4- og 5-aarige Heste er det samme som at sætte de Feil til Høibords, som have tilføiet og stadig tilføie Norges Hestekultur uberegnelig Skade. Man maa derfor haabe, at denne Distance, naar de tre Aar ere gaaede, for stedse maa forsvinde af de norske Travsportsmænds Program*).

Foruden dette Selskab virke endnu følgende Foreninger for den norske Travsports Fremme: Selskabet for Kapkjøring i Trav i det Nordenfjeldske Norge, Bergs & Frederikshalds Travkjører-Forening, Borge Travkjører-Forening, Bratsbergs Amts Traver-Selskab, Follo Travkjører-Selskab, Oplandenes Traver-Selskab, Sandøkedals Travkjører-Forening, Travkjører-Selskabet paa Årungen samt Ødemarks Travkjører-Forening.

---

*) I Finland løbe 4-aaringerne baade paa 1 og 2 engelske Miil. Skulde den finske Hest virkelig staae saa høit over Norbaggen? *Forf. Anm.*

Som Følge af de smaa Midler har der hidtil kun kunnet uddeles smaa Præmier paa de norske Baner. Første Hest maa ialmindelighed i de bedste Løb nøies med 200 Kroner! Hellerikke de til Dato opnaaede »Tider« kunne siges at være synderlig glimrende, men Norges Travsport er jo ogsaa endnu kun i sin spædeste Barndom. Selv i Amerika ansaae man jo i 1818 en Hest, der kunde trave 1 engelsk Miil paa 3 Minutter for et reent Vidunder af Hurtighed, og først 1824 kunde man notere en «*Record*» af 2 Min. 40 Sek. Det kan derfor uden Overdrivelse betegnes som ganske respektabelt og lovende, at en norsk Hest, *Kvik*, den 29. Juni 1884 paa Etterstads Bane har travet 1 engelsk Miil paa 2 Min. 44½ Sek. og 1883 i Februar 2 engelske Miil paa 5 Min. 38 Sek. Endvidere fortjener det at nævnes, at 3-Minutters Klassen allerede i 1884 talte 15 Heste.

Om denne Kvik, der indtil videre hædres med Navnet «De nordiske Traverbaners Konge», skriver Sigv. Petersen i sin «Traver-Kalender 1884—1885»:

Kvik er en mørk Fuxhingst paa 154 Ctm., falden 1875 efter Palle, eller som Navnet ogsaa skrives «Palae», og Nordstjernen. Palles Fader var falden efter en Søn af Gjørsrødshingsten i Ødemark, der var en Søn af en paa Nålem i Rakkestad opdrættet og i Rødenes stationeret Hingst, om hvis Moder og Farmoder man veed,

at de have været fremragende Traverhopper. Palles Farmoder havde ligeledes udmærkede Travanlæg.

Kviks Moder, Nordstjernen, er falden efter Kolbjørn, en Hingst af gudbrandsdalsk Race, der i sin Tid tilhørte Staten og en Skimmelhoppe med gode Travanlæg fra Klokkerød i Berg ved Frederikshald Denne Hoppe var falden efter en Fuxboppe af denne Gaards gamle Hestestamme, der siges at nedstamme fra en udmærket i 1735 fra Sverrig indkjøbt Hoppe*).

Kvik er opdrættet af L. S. Moseby i Rødenes, der i 1879 solgte Hingsten til dens nuværende Ejer, Hr. A. Jacobsen, for 2000 Kroner.

Hingstens Portrait (Fig 3) hidsættes efter en Afbilding i Traver-Kalenderen**).

Jeg vilde gjøre mig skyldig i grov Forsømmelighed, dersom jeg ikke blandt de Foreninger, der i Norge virke i Sportens og Hesteavlens Interesse nævnede «De Norske Officerers Rideklub», der er stiftet den 24de August 1880 og har stillet sig den smukke Opgave «ved afholdelse af kapridt at virke til dristighed, raskhed og forstand i ridning».

---

*) Kvik er saaledes efter al Sandsynlighed ikke af ublandet norsk Race. *Forf. Anm.*

**) Efter at dette er skrevet, er Kviks 2 Miils Record ogsaa præsteret af en finsk Traver ved Navn Vilpas Kommonen, som den 12. Marts 1887 ved Helsingfors har travet 3 Verst (2 eng. Miil) paa 5 Min. 38 Sek. *Forf. Anm.*

Lige fra sin Stiftelse har denne Klub arrangeret mange vellykkede Terrain-, Distance- og Forhindringsridt, og det kan neppe betvivles, at dens, navnlig i Norge saa nødvendige, Virksomhed allerede har baaret gode Frugter. Desværre synes hellerikke det nye Armeeorganisationsforslag at have taget Hensyn til den Mangel ved Norges Hærvæsen, der har kaldet «De Norske Officerers Rideklub» tillive. I «Norsk Idrætsblad» for den 9 Juli 1886 findes nemlig følgende Linier:

«Når man ser de resultater officerernes rideklub har opnået efter fem års arbejde, er det med virkelig bedrøvelse man må være vidne til, at dette arbejde for at fremme rytterofficerernes krigsdygtighed trues af en stor fare — den nye arméorganisation. Vore unge rytteriofficerer er vistnok de eneste i verden, som ikke har hesteholdsgodtgjørelse, — de kan altså, som regel, ikke holde sig hest. Men da bestræbelserne for at fremme militærridesporten særlig må rette sit blik på ungdommen, har man stillet nummerheste af gevorbne eskadron til de unge officerers disposition. Efter den foreslåede «organisation» af kavaleriet, som skal have mest udsigt til at gå igjennem, vil imidlertid denne eskadron blive sløjfet. De unge officerer kommer da til at nøje sig med nationale jægerheste, det vil praktiskt talt sige arbejds-, ikke rideheste. Men hvorledes sans for og dygtighet i rask ridning under sådanne omstændigheder skal kunne indplantes i det norske kava-

leri, det er et spørgsmål, som vi håber aldrig nogen krig må komme til at besvare.»

Jeg haaber ved denne kortfattede Skildring at have givet et nogenlunde fyldigt Billede af Norges Hestekultur i For- og Nutid.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE GENEVIÈVE
SG

Fr. Bagge. — Kjøbenhavn.

7

